Eduskunta
eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta
StV@eduskunta.fi

13.11.2024

HE 187/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain ja sosiaalihuoltolain 22 a §:n muuttamisesta

Esitämme asiantuntijalausuntona otsikkoasiassa seuraavaa. Keskitymme lausunnossa muutettavaksi esitettävään Sote-valvontalain 5 §:n muutokseen, jolla säädettäisiin rekisteröintipäätöstä koskevasta poikkeuksesta.

Ensisijaisesti Kuntoutusyrittäjät kannattaa esitettyä muutosta, jolla mahdollistettaisiin sote-alan yksinyrittäjien toiminnan aloittaminen heti rekisteröintihakemuksen jättämisen jälkeen.

Esitämme lausuttavaan lakiesitykseen kahta yksilöityä muutosta:

1. Toiminnan aloittaminen olisi rajoitetusti mahdollista myös siinä tapauksessa, että hakemukseen sisältyy valvontalain 16 §:n 2 momentin 7 kohdassa tarkoitettuja tietoja lasten parissa työskentelevän yrittäjän rikostaustan tarkistamisesta.

2. Määräaikaiseksi tarkoitetun lain soveltamisalaa laajennetaan koskemaan myös sote-alan työnantajayrityksiä, muttei kuitenkaan tiettyjä ennakkoon tarkastettavia palveluita, kuten laboratoriopalveluita tai ympärivuorokautisia sosiaalipalveluita.

Suomen Kuntoutusyrittäjät ry on edunvalvontajärjestö ja yhteistyöverkosto, johon kuuluu noin 800 kuntoutuspalveluja tuottavaa yritystä, joilla on noin 1 100 toimipistettä eri puolilla Suomea. Jäsenyritykset tuottavat pääosin fysio-, toiminta-, puhe-, psyko-, musiikki-, jalka- ja ravitsemusterapiapalveluita sekä kuulon kuntoutusta. Valtaosa näistä yrityksistä on pieniä, 1 – 3 hengen yrityksiä, jotka tarjoavat lähipalveluja kotikuntansa asukkaille. Toimialan yritykset tuottavat lähipalveluna mm. vaativan lääkinnällisen kuntoutuksen palveluja.

Ehdotettu lakimuutos on toivottava, mutta lisää työtä tarvitaan

Keskeinen ongelma Soteri-hakemusten käsittelyssä on ollut käsittelyn hitaus. Käsittelyn hitaus johtuu todennäköisesti hakemusten käsittelyyn käytetystä suuresta ajasta. Noin tunnissa ammattimaisesti täytettävän yksinyrittäjän Soteri-hakemusta käsitellään aluehallintovirastossa laskennallisesti jopa 11 tuntia. Kuntoutusyrittäjien laskelma perustuu terveydenhuollon yksinyrittäjän hakemuksen 1010 euron hintaan ja

valtioneuvoston avien maksuasetuksen perustelumuistiossa (20.6.2024) annettuun hakemusten käsittelyn laskennalliseen tuntihintaan 88 euroa.

Työ sisältää yhden yrittäjän taustojen tarkastamisen viranomaisten tietojärjestelmistä, mahdollisen lasten parissa työskentelevien rikostaustaotteen tarkistamisen sekä hakemuksen mahdolliseen täydentämiseen sisältyvät sähköpostit ja puhelut.

Sekä hakemusmaksut, että hakemusten käsittelyaika ovat nyt yrittäjille kohtuuttomia. Yritykset ovat toivoneet, että hyvinvointialueiden Soteri-rekisteröintivelvoite laskisi yritysten maksettavaksi tulevia kuluja, mutta tällä lakiesityksellä tuota tavoitetta siirretään jopa vuosikymmenen loppuun.

Ehdotettu muutos karsii jonkin verran yksinyrittäjien muita kuluja, kun toimitiloja ei tarvitse pitää tyhjänä odottamassa tilojen koskevan Soteri-rekisteröintihakemuksen hyväksyntää. Valitettavasti ehdotettu lakimuutos ei nykymuodossaan mahdollista työnantajayritysten toiminnan käynnistämistä, joten työnantajayritysten maksettavaksi tulisivat edelleen Soteri-hakemusmaksujen lisäksi mahdollisesti jopa tuhansien eurojen tyhjien vuokratilojen kulut, kun muutoksen käsittelyä odotetaan. Yrityksen on kuitenkin varmistettava haettujen tilojen olemassaolo lupaa myönnettäessä. Kuntoutusyrittäjien jäsenistössä on esimerkkejä tiloista, joita ei ole voitu Soteri-jonojen vuoksi ottaa terveydenhuollon käyttöön, mutta joita on vuokrasopimuksella varattu jopa kuukausia tyhjänä tai tilapäiskäytössä, kuten varastona, sillä terapiakäyttöön tiloja ei ole ollut mahdollista ottaa ennen hakemuksen hyväksymistä.

Kuntoutusyrittäjät ehdottaa näin ollen lain 5 §:n muutoksen laajentamista usean työntekijän yrityksiin. Muutoksen pohjaksi esitämme Aluehallintovirastojen lausuntopalautteessa esittämää muutosta, joka sallisi poikkeuksen soveltamisen kaikille yrityksille, paitsi niille, joiden toiminta edellyttää ennakkotarkastusta tai Aluehallintovirastojen lausunnossa esitettyä laboratoriotoiminnan ennakkolupaa.

Eduskunnan on myös edellytettävä hallitukselta pikaista Soterin kehitystyön jatkamista, jotta erityisesti yksinyrittäjien Soteri-hakemusten käsittelyaikaa ja käsittelymaksuja saadaan pienennettyä huomattavasti nykyisestä 11 tunnista tai yli tuhannesta eurosta vähintään puoleen nykyisestä tasosta. Uuden yksinyrittäjän Soteri-hakemuksen käsittelyn on onnistuttava alle kuudessa tunnissa ja alle 500 euron kustannuksilla.

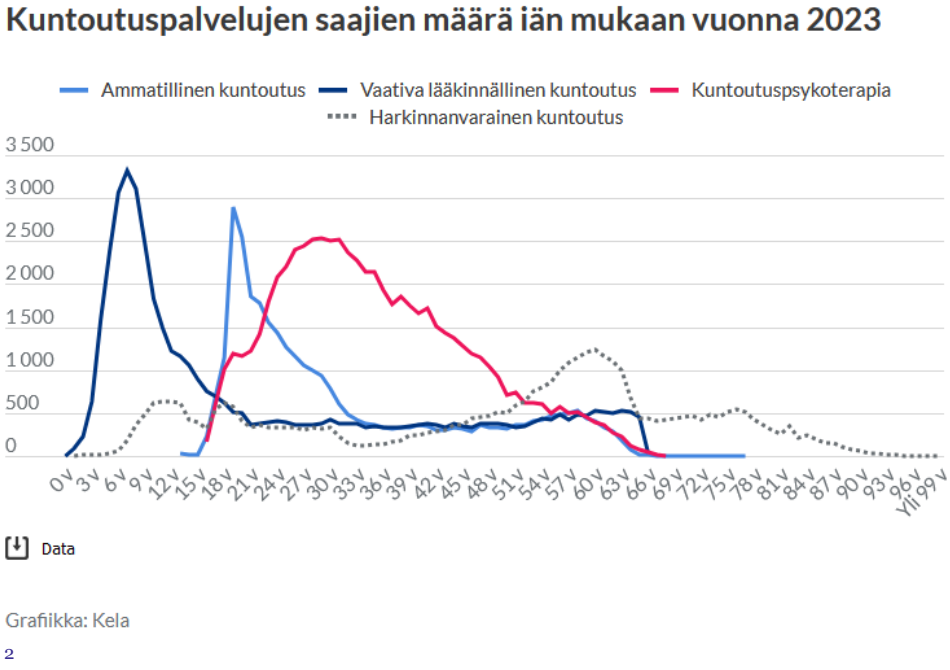
Erityisesti puuttuvia suunnitelmien päivämäärätietoja, jotka ovat nykyisin merkittävä syy hakemusten täydennyspyyntöihin, voisi nykyisen hakemuksen täydentämismenettelyn sijaan toimittaa

jälkikäteen ilmoituksina, jotka kuitattaisiin vastaanotetuiksi ilman erillistä päätöstä.

Lakimuutos sulkee lasten parissa työskentelevät terapeutit kokonaan ulos

Kuntoutusyrittäjät ry:n jäsenistöstä samoin kuin eri terapia-alojen yrityksistä ja yrittäjistä suurin osa palvelee myös lapsiasiakkaita, joko satunnaisesti tai säännöllisesti. Nykytilanne on haastava erityisesti lasten terapioiden saatavuuden suhteen, kun varsinkin Etelä-Suomessa uusien alihankkijayrittäjien terapioiden aloitukset joutuvat odottamaan pitkän Soteri-hakemuksen käsittelyn. Jotkut Kuntoutusyrittäjien jäsenet joutuvat tämän vuoksi kieltäytymään juuri nyt uusista lapsiasiakkaista, koska uusia alihankkijaterapeutteja ei ole mahdollista hyödyntää palvelutuotannossa.

Lapset ovat terapiapalveluiden saajista erittäin keskeinen ryhmä: Kelan vaativan lääkinnällisen kuntoutuksen uusien kuntoutuksen saajien mediaani-ikä oli vuonna 2023 vain 9 vuotta.[1] Vaativaa lääkinnällistä kuntoutusta sai vuonna 2023 noin 45 400 henkilöä, joten kyse on yleisestä täysin yksityisesti tuotetusta palvelusta. Erityisesti Kelan vaativa lääkinnällinen kuntoutus ja harkinnanvarainen kuntoutus painottuvat lapsiasiakkaisiin (kuva alla). Kuntoutusyrittäjien käsityksen mukaan myös hyvinvointialueiden kuntoutushankinnat painottuvat lapsiasiakkaisiin. Valtaosa kuntoutuspalveluista on Soteriin rekisteröitäviä terveyspalveluita: terapioista puolestaan miltei kaikki.



Grafiikka: Kela

[2]

[1] https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/77911954-4f61-4de4-a5e9-36976c0dc4fb/content Kelan kuntoutustilasto vuodelta 2023, sivu 11/65 kohta 2.4, Kuntoutujien ikärakenne

[2] https://tietotarjotin.fi/tietopaketti/2705424/tietopaketti-kuntoutus Kelan kuntoutuksen tietopaketti, kuva poimittu 13.11.2024

On erittäin ongelmallista, että pelkkä mahdollisuus lasten parissa työskentelemiseen estää toiminnan aloittamisen kokonaan. Lausunnon kohteena olevan hallituksen esityksen lakiteksti sulkisi yksilöidysti ulos kaikki sellaiset palveluntuottajat, jotka ilmoittaisivat rekisteröintihakemuksessaan mahdollisuudesta tarjota palveluita alaikäisille. Tämä koskisi myös lyhytaikaisia vastaanottokäyntejä, jotka eivät vuoden 2002 lain esitöiden mukaan välttämättä kuuluisi edes lasten rikostaustan tarkistamisesta annetun lain soveltamisalan piiriin[3].

Vähimmillään hallituksen esityksen lakitekstiä olisi muutettava siten, että määräaikaista poikkeusta sovellettaisiin myös lapsille palveluita tuottavan palveluntuottajan rekisteröintihakemukseen, mutta siten, että itse lapsia koskeva palvelu voisi alkaa vasta, kun rikostaustaote on tarkistettu ja hakemus hyväksytty. Jos tällaista muutosta ei esitettyyn lakitekstiin tehdä, joutuisivat palveluntuottajat kiertämään lainsäädäntöestettä tekemällä toiminnalleen kaksi rekisteröintihakemusta: ensimmäisen hakemuksen, joka koskisi aikuisille annettavaa toimintaa, ja myöhemmin vasta ensimmäisen rekisteröintihakemuksen hyväksymisen jälkeen uuden hakemuksen, jolla palveluntuottaja lisäisi palveluvalikoimaansa lapsille annettavat terapiapalvelut.

Tämä lisäisi tarpeettomasti lapsille palveluita tarjoavien palveluntuottajien hakemusmääriä ja olisi siten Soterin jononpurkutavoitteiden vastaista.

Kuntoutusyrittäjien näkemyksen mukaan tätäkin parempi muutos lakitekstiin olisi, että alaikäisiä koskeva vastaanottotoiminta voitaisiin aloittaa heti rekisteröintihakemuksen jättämisen jälkeen, mutta se voisi kestää tilapäislain nojalla enintään kolme kuukautta. Kolmen kuukauden jälkeen lasten palveluiden tarjoaminen tulisi keskeyttää, mikäli lasten parissa työskentelevän yrittäjän Soteri-hakemusta ei ole tähän mennessä käsitelty ja hyväksytty. On perusteltua tavoitella sitä, että hakemusten käsittelyaika saataisiin lyhennettyä nykyisestä edes kolmeen kuukauteen. Tällöin yrittäjän elinkeinotoiminnan käynnistäminen rinnastuisi lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetussa laissa (504/2002) säädeltyyn työ- tai virkasuhteisen henkilön rikostaustan tarkistamiseen, joka sallitaan laissa myös kolmeksi kuukaudeksi.

Kuntoutusyrittäjien näkemyksen mukaan tällainen muutos hallituksen esitykseen ei edellyttäisi muutosta lasten parissa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain 4 §:n, sillä kyseinen pykälä edellyttää yrittäjän rikostaustan selvittämistä ennen luvan myöntämistä. Tuo ehto täyttyisi, vaikka yrittäjä saisi Sote-valvontalain nojalla käynnistää toimintansa jo ennen luvan myöntämistä ja rikostaustan

[3] https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_3+2002.pdf Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä ja rikosrekisterilain 6 ja 7 §:n muuttamisesta, HE 3/2002 VP sivu 28/55

tarkistamista. Rikostaustan tarkistamisesta annettu laki kun ei sinänsä ota kantaa toiminnan käynnistämiseen, vain lupahakemuksen käsittelyyn.

Määräaikaisen lain soveltamisalaa on laajennettava yksinyrittäjistä myös muihin vähäriskisiin työnantajayrityksiin, joiden toiminta ei edellytä ennakkotarkastusta tai jotka eivät selvästi täytä lain 6 ja 7 §:n mukaisia edellytyksiä

Kuntoutusyrittäjät haluaa lausunnossaan tuoda esille Aluehallintovirastojen lausuntokierroksella esille tuoman ratkaisun, joka sallisi toiminnan käynnistämisen tai olennaisen muutoksen tekemisen kaikille sosiaali- ja terveydenhuollon yrityksille, jotka täyttävät Sote-valvontalain 6 ja 7 §:n mukaiset edellytykset ja joiden toiminta ei edellytä ennakkotarkastusta. Mainittu muutos on mainittu hallituksen esityksen lausuntopalautetta koskevassa osiossa sivulla 25:

> *Aluehallintovirastot esittivät puolestaan, että soveltamisalan ulkopuolelle rajattaisiin palveluntuottajat, joiden osalta on ilmeistä, etteivät ne täytä 6 ja 7 §:ssä säädettyjä edellytyksiä, palveluyksiköt jotka edellyttävät ennakkotarkastusta, sekä kliinisen mikrobiologian nopea vieritestaustoiminta, jossa tulee olla kirjallinen valvontasopimus toimiluvallisen laboratorion kanssa tai sellainen laboratoriopikadiagnostiikka, johon vaaditaan kliinisen mikrobiologian toimilupa.*

Esitetyn yhden ammattihenkilön rajauksen sijaan aluehallintovirastojen yllä lainattu muutos helpottaisi laajemmin uusien ja rekisteröintiään muuttavien rekisteröintihakemusten tekijöitä. Tämä lieventäisi erityisesti terapia-alan yritysten tilojen hallintaan liittyviä ongelmia, sillä uudet toimitilat voitaisiin ottaa useimmissa tapauksissa käyttöön jo heti, ennen rekisteröintihakemuksen käsittelyä. Tällöin monilta sote-alan yrityksiltä voisi säästyä jopa kuukausien tarpeettomien vuokrien maksaminen, ja asiakkaiden pääsy hoitoon nopeutuisi. Nykyinen Soteri-jono on omiaan heikentämään yritysten liikkuvuutta ja laajentumista uusille paikkakunnille, koska muuton hinta nousee paisuvien tilakustannusten kanssa yksinkertaisesti liian suureksi.

Lausuttavana oleva hallituksen esitys ei tällä hetkellä ota lainkaan kantaa toimitilojen ennakkotarkastusvelvollisuuteen. Ääneen lausumaton oletus lienee, että yksinyrittäjien tiloja ei tarkasteta milloinkaan ennakkoon, mikä on ollut myös Kuntoutusyrittäjissä käytännön kokemus. Nykymuodossaan esitys sallisi teoriassa minkä tahansa ympärivuorokautisten sosiaali- ja terveyspalveluiden käynnistämisen pelkällä hakemuksella edellyttäen, että henkilöstö koostuu kokonaan yhdestä ammattihenkilöstä. Ympärivuorokautisten palveluiden rajaaminen poikkeuksen ulkopuolelle selventäisi tätä.

Yksilöidyt muutosesitykset

Esityksen uusi 5 §:n 4 momentti:

> *Mitä 3 momentissa säädetään, ei sovelleta sellaiseen palveluntuottajaan, jonka on ensi kerran annettava palveluyksikön rekisteröintiä varten hakemuksessa 16 §:n 2 momentin 7 kohdassa tarkoitetut tiedot.*

Olisi syytä vähimmillään muuttaa muotoon

> *Mitä 3 momentissa säädetään, ei sovelleta siihen palveluntuottajan toimintaan, johon liittyen on ensi kerran annettava palveluyksikön rekisteröintiä varten hakemuksessa 16 §:n 2 momentin 7 kohdassa tarkoitetut tiedot.*

Tällä muutoksella sallittaisiin muun toiminnan aloittaminen, paitsi lasten parissa työskentely vuoden 2002 lain tarkoittamissa sellaisissa olosuhteissa, joissa rikostaustan tarkistaminen on välttämätöntä. Tämä ehkäisisi tarpeettomien Soteri-hakemusten tekoa, kun lasten ja aikuisten parissa tehtävä toiminta eritytettäisiin todennäköisesti ilman tätä muutosta erillisiksi hakemuksiksi.

Kuntoutusyrittäjien näkemyksen mukaan tätäkin parempi ratkaisu olisi muuttaa momentti seuraavaan muotoon, joka sallisi lasten parissa annettavien palveluiden antamisen ilman rekisteröintipäätöstä enintään kolmen kuukauden ajan:

> *Mitä 3 momentissa säädetään, ei enää sovelleta sellaiseen palveluntuottajaan, jonka on ensi kerran annettava palveluyksikön rekisteröintiä varten hakemuksessa 16 §:n 2 momentin 7 kohdassa tarkoitetut tiedot ja jonka toiminnan aloittamisesta on kulunut yli kolme kuukautta.*

Tämän lisäksi esityksen 5 §:n 3 momentti:

> *Sen estämättä mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, palveluntuottaja, jonka 9 §:ssä tarkoitettu asiakas- ja potilastyöhön osallistuva henkilöstö muodostuu yhdestä henkilöstä ja joka on tehnyt 16 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetut hakemukset ja antanut mainituissa momenteissa tarkoitetut tiedot palveluntuottajaksi rekisteröintiä ja palveluyksikön rekisteröintiä varten, saa aloittaa toimintansa tai toteuttaa muutoksen noudattaen*

tämän lain säännöksiä, kunnes 21 §:n 2 momentissa tarkoitettu rekisteröintipäätös on tehty. Tämän momentin nojalla toimintansa aloittanutta tai muutoksen toteuttanutta palveluntuottajaa ja sen palveluyksikköä on pidettävä tämän lain mukaisesti rekisteröitynä sovellettaessa muuta lainsäädäntöä. Jos päätös on hylkäävä, oikeus jatkaa päätöksen alaista toimintaa päättyy. Tällöin palveluntuottajan uuteen hakemukseen sovelletaan tämän pykälän 1 ja 2 momentin säännöksiä. Jos palveluntuottaja on oikeushenkilö, 6 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetut henkilöt voidaan ottaa huomioon arvioitaessa sitä, onko kyse aiemmin hylkäävän päätöksen saaneen palveluntuottajan uudesta hakemuksesta.

Olisi muutettava muotoon:

Sen estämättä mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, palveluntuottaja, jonka palvelut eivät selvästi edellytä 20 §:n mukaista ennakkotarkastusta ja palveluntuottajan toiminta täyttää lain 6 ja 7 §:n edellytykset, ja joka on tehnyt 16 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetut hakemukset ja antanut mainituissa momenteissa tarkoitetut tiedot palveluntuottajaksi rekisteröintiä ja palveluyksikön rekisteröintiä varten, saa aloittaa toimintansa tai toteuttaa muutoksen noudattaen tämän lain säännöksiä, kunnes 21 §:n 2 momentissa tarkoitettu rekisteröintipäätös on tehty. Tämän momentin nojalla toimintansa aloittanutta tai muutoksen toteuttanutta palveluntuottajaa ja sen palveluyksikköä on pidettävä tämän lain mukaisesti rekisteröitynä sovellettaessa muuta lainsäädäntöä. Jos päätös on hylkäävä, oikeus jatkaa päätöksen alaista toimintaa päättyy. Tällöin palveluntuottajan uuteen hakemukseen sovelletaan tämän pykälän 1 ja 2 momentin säännöksiä. Jos palveluntuottaja on oikeushenkilö, 6 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetut henkilöt voidaan ottaa huomioon arvioitaessa sitä, onko kyse aiemmin hylkäävän päätöksen saaneen palveluntuottajan uudesta hakemuksesta. Tämän momentin mukaista poikkeusta ei sovelleta myöskään palveluntuottajaan jonka hakemuksen palveluihin kuuluu kliinisen mikrobiologian nopeaa vieritestaustoimintaa tai laboratoriopikadiagnostiikkaa.

Tällöin Soteri-hakemusten jonoista aiheutuvia ongelmia voitaisiin lieventää myös muissa Sote-alan yrityksissä kuin yksinyrittäjissä. Työnantajayrityksessä tai alihankintaa käyttävissä yrityksissä Soteri-

jonosta aiheutuvat ongelmat ovat tyypillisesti yhtä vaikeita, kuin yksinyrittäjilläkin. Jonosta aiheutuvat taloudelliset vahingot ovat tyypillisesti euromääräisesti yksinyrittäjää suurempia.

Kuntoutusyrittäjät huomauttaa myös kunnioittavimmin, että hallituksen esitykseen kirjatussa muodossa uuden lain soveltamisalan ulkopuolelle joutuisivat myös ne yksinyrittäjät, jotka työllistäisivät edes osittain yhden alihankkijan, sillä nykyisessä lainsäädännössä myös alihankkijat lasketaan yrityksen henkilöstöön. Viime vuonna voimassa ollut laki yksityisestä terveydenhuollosta salli koko ammatinharjoittajien alihankintaketjun käytön pelkällä ilmoituksella, joten vertailu aiempana lakiin on tältä osin huonosti osuva.

Alihankinta toiselta yksinyrittäjältä on terapiapalveluissa erittäin yleinen palvelutuotantotapa, ja nykymuodossaan lakiesitys sallisi toiminnan aloittamisen tai olennaisen muutoksen (kuten toimipistemuuton) alihankkijalle, mutta ei alihankkijaa käyttävälle yksinyrittäjälle. Tätä ei voida pitää tarkoituksenmukaisena, sillä yrittäjältä toiselle ostettava alihankinta on yksinyrittäjille erittäin tyypillinen ensimmäinen toiminnan laajentamisen muoto, ja usein alihankinnan käyttöönottoon voi liittyä myös muutto suurempiin tiloihin, joka on rekisteröitävä Soteriin.

Jos alihankinnan käyttäminen suljetaan tällä tavoilla muutostilanteissa, suljetaan usein käytännössä myös alihankkijalta työmahdollisuus, vaikka laki alihankkijalle sinänsä muutoksen käyttöönoton sallisikin. Alihankkijan lakimuutoksesta saama hyöty voi jäädä siis esimerkiksi toimitilan muuttotilanteessa pieneksi, jos tämän toimeksiantaja ei saa samaa mahdollisuutta siirtyä uusiin toimitiloihin. Määräaikaisen poikkeuslain laajentaminen yllä ehdotetulla tavalla korjaisi tämän haasteen useimmille yrityksille.

Helsingissä 13.11.2024

Suomen Kuntoutusyrittäjät ry

Anna Nurmi-Lehto
toiminnanjohtaja
anna.nurmi-lehto@kuntoutusyrittajat.fi
p. 044 548 9753

Juhani Saarinen
juristi
juhani.saarinen@kuntoutusyrittajat.fi
p. 050 324 0740